

Politikai
röpiratok,

60.

60
464

Milyen legyen az új bűnvádi eljárás?

VÉLEMÉNY ÉS INDITVÁNY

a maros-vásárhelyi

JOGÁSZ-EGYLET BÜNYGI SZAKOSZTÁLYA

által kitűzött azon kérdése:

„A tiszta vádrendszer kívánatosabb volna-e nálunk a jelenleg alkalmazott vegyes rendszernél, s ha igen, minő feltételek mellett?”

Dr. SZÉKELY JÓZSEF,

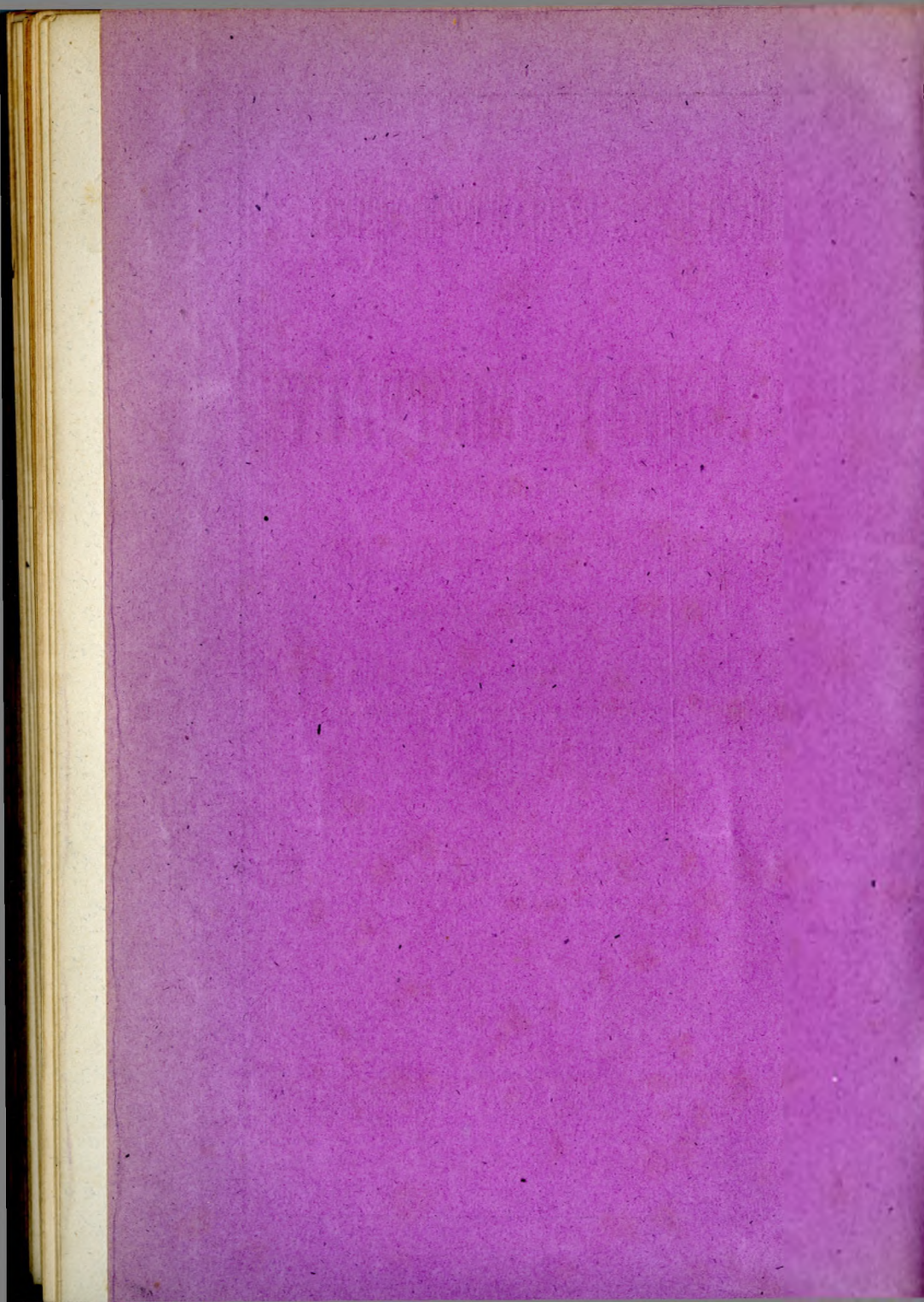
kir. főügyészi helyettesül.

10.

Maros-Vásárhelytt,

NYOMTATTA IMREH SÁNDOR A REF. FÓTAN. BETŰVEL.

1875.

Milyen legyen az új bűnvádi eljárás?

VÉLEMÉNY ÉS INDITVÁNY

a maros-vásárhelyi

JOGASZ-EGYLET BÜNYGYI SZAKOSZTÁLYA

által kitűzött azon kérdése:

A tiszta vádrendszer kívánatosabb volna-e nálunk a jelenleg alkalmazott vegyes rendszernél, s ha igen, minő feltételek mellett?

Dr. SZÉKELY JÓZSEF,

kir. főügyészi helyettestül.

10.

Maros-Vásárhelyt,

NYOMTATTA IMREH SÁNDOR A REF. FOTAN. BETŰVEL.

1875.

LibTsz 00764948

DE BALLAGI GÉZA.

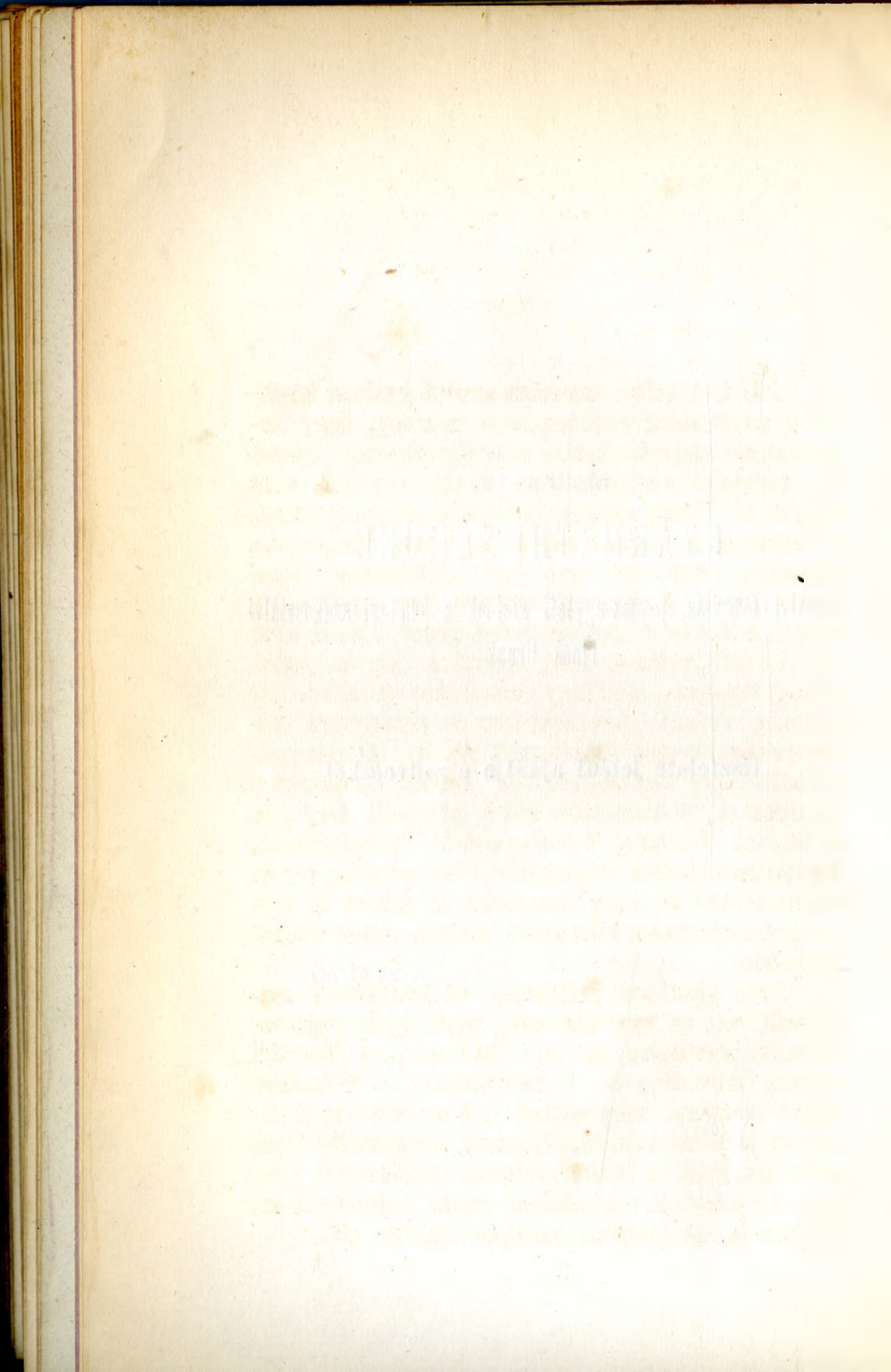
Méltóságos

GYARMATHI SÁMUEL

királyi főügyész, jogász-egyleti alelnök s bűnügyi szakosztályi
elnök Urnak

tisztelete jelölül ajánlja e művecskét

A SZERZŐ.

A történelem tanúsága szerint gyakran ismétlődött az államok életében azon esemény, hogy intézmények megváltoztatása szükségességének érzetében eszközölt újításaik nem voltak egyebek, mint nagyon régi intézményeknek újbóli életbeléptetése; s különösen a jogtörténelem ugyanazt tanúsítja a szorosabb értelemben vett jogi intézmények néme-lyikére nézve. A jogi intézmények ezen sorsát pedig nagyon könnyen érthetővé, s felfoghatóvá teszi azon jogbölcselemi axioma, mely szerint a jog és jogtalanság fogalmai minthogy mindenkor és mindenütt és pedig emberi cselekvényekre és viszonyokra vonatkozólag léteztek és léteznek ma is, általánosságuknál fogva szükségkép az emberi természetten gyökereznek, s azért csak abból nyerhetik lényegük és alapjuk forrását, felvilágosítását, s fejlesztését. Alakjaiknak időszakonkénti különbözősége pedig onnan magyarázható ki, hogy koronként az állami és társadalmi együttlétet szabályozó alakiságokhoz kellett idomulniok.

Ezen általános keletkezési és átalakulási szabálynak volt és van alávetve, mint egyik legnevezetesebb társadalmi és jogi intézmény, a bűnvádi eljárási intézmény is. S ha valamire rá illik azon állítás igazsága, hogy semmi új nincsen a nap alatt, nagyon is támogatja ezen igazság megdönthetetlen-ségét magának a bűnvádi eljárás fejlődésének processusa, melynek régi alakjai habár módosított kiadásban is, de többször kerültek újabban elő.

Igy vagyunk a tiszta vádrendszer szerinti bünvádi eljárással is (*processus accusatorius*), mely rendszer semmi esetre sem számítható az újabb kor találmányai s vívmányai közé, mert sokkal régebben volt ismeretes, mint akár a vegyes (*processus accusatorio-inquisitorius mixtus*), akár a nyomozó (*processus inquisitorius*) bünvádi eljárási rendszer. Mert a míg a régi görög és római bünvádi eljárásban a tiszta vádrendszert a maga teljességében és épségében alkalmazottnak látjuk, mert a római bünvádi eljárás szerint a vádlás joga minden polgárt illetett, a büntetőper minden szaka közvetlen szóbeli és nyilvános volt, s az ítéletet maga a nép közvetlenül, vagy választottjai által hozta; addig a nyomozó rendszer, mint az önkényuralom intézménye és istápjja, csak is a tiszta vádrendszer elnyomásával jöhetett létre, s tarthatta fenn magát több államban csaknem a legutóbbi ideig, melyből azután mint célravezetőbb s humanusabb eljárási rendszer, a vegyes, fejlesztetett később; mely eljárási rendszer, daczára annak, hogy a tudomány és gyakorlati élet több rendbeli kinövéséiért elítélte, még ma is tartja magát.

A jogtörténelem adatai kétségtelenné teszik azt, hogy a bünvádi eljárás szabályai mindenkor és mindenütt szoross összeköttetésben voltak ugy magával a társadalmi étellel, mint az állam, vagy közjoggal, s mint a szabadság, biztonság és politikai jogok biztosítékai, a politikai intézmények legkiválóbb részét képezték. Bizonyára azért mondja Gneist is: „*Vier Fragen der deutschen Strafprozessordnung*“ című művében, hogy valamely állam polgárainak összeségét mi sem érdekli annyira, mint az alkotmányt és bünvádi eljárást tárgyazó szabályok, mert az alkotmányban és bünvádi eljárásban oly mértékben öszpontosul minden állam

alaprendszere, hogy a büntetőperек minőségéből következtethetni a nemzetek alkotmányára, s az iránti fogalmaira.

Miből kifolyólag rólunk azt kellene állítani, hogy a mi alkotmányos fogalmaink csak is a jelenleg nálunk érvényben levő vegyes bünvádi eljárási rendszer elveivel találunk, a mit én azonban kereken tagadok. Tagadom pedig azt azért, mert hazai alkotmányunk sokkal szabadelvűbb alapra van fektetve, minthogy a hivatalból való nyomozás szükségességének elvét pártolhatnók; hanem igenis addig, míg alkotmányos törvényhozási úton bünvádi eljárásunknak a tiszta vádrendszer alapelvei szerinti idomítása sikerülni fog, addig, mondom, annak hiányában a megszűnt korszakból örökölt vegyes bünvádi eljárási rendszert, mint ideiglenes kiségitőt, nem mellőzhetjük. Mely állításom valóságát hazánk lakosai kivétel nélkül, vagy legalább is nagyon kevés kivétellel, bizonyosan osztják. S élénken bizonyítják annak valóságát mindazon mozgalmak és törekvések, melyek e tekintetben ugy társadalmi, mint irodalmi téren tapasztalhatók, s bizonyára csak is arról tanuskodik a többek között Jogász-egyletünk bünygyi szakosztályának azon eljárása is, midőn a vegyes eljárás bajaitól s kinvéseitől szabadulni kívánva, véleményezés és indítványozás végett a következő kérdést tüzte ki: „A tiszta vádrendszer kívánatosabb volna-e nálunk a jelenleg alkalmazott vegyes rendszernél, s ha igen, minő föltételek mellett?“

* * *

Ez ugyanis azon törvényalkotási nevezetes kérdés, mely alkotmányos életünk utóbbi szakában kormányunkat, törvényhozótestületünket, jogász-körünket, s különösen egyes szakembereinket folytonosan

foglalkoztatja; de, melyre nézve, tudtunk szerint, mindez ideig egy a codificatióknak alapul szolgáló kidolgozott javaslat nem létezik. Már pedig ezen kérdés minél előbbi helyes megoldásától, s azzal kapcsolatban az annak alapján történni kellett törvényalkotástól fog függni ugy bűnügyi igazságszolgáltatásunknak annyira kívánatos átalakítása, javítása, egyenlősége, egyöntetősége, mint szintén hazánkban a személy- és vagyónbiztonság megszilárdítása és az azt veszélyeztető büntetendő cselekvényekért szükségeltető törvénykezési intézkedések helyessége és czélszerűsége. Mert senki sem vonhatja kétségbe, hogy mindezek azon formák összeségétől függenek, melyek szerint egy államban a büntető-igazságszolgáltatást eszközölni kell, s ezen formák csak akkor helyesen választottak, ha azon szabályelvek, melyek szerint a büntettek megbüntetését eszközölni kell, a közérületnek teljesen megfelelnek. Mert csak így lehet kellően védve a társadalom érdeke; így lehet megvalósítva az igazság és a törvényszegés gyors elnyomása, valamint csak így lehetnek biztosítva a társadalom érdekével kapcsolatos polgári jogok, s így magának a vádlottnak érdeke is.

E tekintetben különösen a nyugot-európai államokban már régibb idő óta, de főleg az utóbbi időben nevezetes eredményeket feltüntető törekvést tapasztalhatni. S mint a tudomány és gyakorlati élet követelményeinek teljesen megfelelő, s a szakirodalom által nagy elismeréssel fogadott ilyenmű munkálat ismeretes az ausztriai új büntető perrendezés és a német birodalmi új bírósági szervezetet s azzal kapcsolatos új bűnvádi eljárást tárgyazó javaslat. S a helyzet hiányainak érzete mellett ezen nyugot-európai törvényalkotási mozgalom nem csekély mértékben szolgál ösztönzésül ránk nézve is a codificatio iránti törekvéseinkben.

A mint már a lapokban közölve van, bűnügyi igazságszolgáltatásunkra nézve egy igen jótékonyan ható jelenségnek nézünk elébe, mert a legjelesebb szakértőink által nagyon alkalmasnak talált büntető-törvénykönyv anyagi része iránti javaslat, mint ujonnan átdolgozott, s átvizsgált és teljesen befejezett mű még a jelen országgyűlési időszaki ülésői legközelebbikén tárgyalásra előkészíthető, s ha az minél előbb elfogadtatván, törvényerőre fog emeltetni, már az ítéletek alapjául szolgáló egyöntetűségből kifolyólag is jótékony haladást és javulást fog maga után vonni bűnügyi igazságszolgáltatásunkban úgy, mint társadalmi életünkben. Abban ugyanis határozottan, s hazai körülményeinkhez s culturalis viszonyainkhoz mérten vannak körül írva, vagy is meghatározva mindazon cselekvények, melyek, mint a társadalmi együttlét alapját, a közérkölcsiséget, a személy- és vagyónbiztonságot sat. veszélyeztetők, büntetést vonnak maguk után, s ez már magában egy nevezetes haladás leend, a mostaninál jobb és határozottabb bűnügyi igazságszolgáltatás realisálhatásának célja felé.

Az igazságügyi politikai tudomány alapelvei szerint annak úgy is kell történni, hogy a büntető-törvénykönyv megkészítése előzze meg a büntető eljárás elkészítését, illetőleg az arra vonatkozó törvény kidolgozását s életbeléptetését; mert a büntető-törvénykönyv anyagi részének kell feltüntetni azon általános elvi jelentőségű főbb momentumokat, melyek azután az egész bűnügyi igazságszolgáltatás irányát mintegy jelzik és megszabják. Nagy szolgálatot fog tehát tenni törvényhözótestületünk, ha ezen javaslat gyors letárgyalásával annak törvényerőre leendő emelését sietteti, s az által az azzal elvi összefüggésben lenni kellett bűnvádi eljárási perrendtartás kidolgozására is alkalmat nyújt.

Mint hogy azonban erre rövid idő alatt kilátásunk lehet, itt az ideje gondolkozni arról, hogy az új bünvádi perrendtartás, vagy mint mások mondják, az új bünvádi eljárás milyen legyen?

* * *

Ha a bünvádi eljárásra nézve igazságszolgáltatásunk multját vizsgáljuk, azt látjuk, hogy hazánkban a büntető eljárást illetőleg még kevesebbet találunk a corpus juris hungariciban, mint a büntetőjog anyagi részét illetőleg, mert az abban foglalt forma processus iudicii criminalis, seu praxis criminalis, mely munka III. Ferdinánd uralkodása alatt keletkezett, ámbár az 1728. és 1729-iki országgyűlésen királyi bizottmány által tanácskozás alá vétetett, de szorosabb értelemben vett törvényül el nem fogadtatott. Mely hiány pótlása, valamint egy rendszeres büntetőtörvénynek kidolgozása végett nevezettek ugyan ki országos bizottságok 1791-ben, 1825-ben és 1840-ben, s az utóbbi évben kinevezett bizottság működésének eredménye lett a külföldi szakirodalomban is oly teljes elismeréssel fogadott 1843-iki büntető-törvénykönyvi javaslat, mely az eljárást is magában foglalta; de mindezen dolgozatok csak mint tervezetek ismeretesek ma is. Így találta hazánkat az 1849-ben kezdődött birodalmi szervezési nagy munkálat, midőn előbb az 1849-iki június 14-én kelt legfelsőbb határozattal megállapították az alapelvek, melyek szerint a bíróságok az egész birodalomban szerveztessenek, ezekhez alkalmazottan Magyarországon is rendeztetek a bíróságok és a bírói eljárás különösen az 1849. nov. 3-án kiadott, s a magyarországi ideiglenes bírósági szerkezetet és perrendtartást tárgyazó legfelsőbb határozat által, miben a büntető-bíróságok szervezetének főbb elvei is benne foglaltattak. Ezen bírósá-

goknak a büntetendő cselekvények iránti hatáskörét, valamint a bűnvádi eljárásban követendő szabályokat bővebben meghatározta, s az által a legsürgetősebb hiányt pótolta a büntető-bíróságok illetékessége és a bűnvádi eljárás tárgyában 1849. decz. 28-án kelt legfelsőbb rendelet, melynek némely szabványai későbbi rendelet által megváltoztattak. Ilyen rendelet volt az 1852-iki május 27-én kihirdetett büntető-törvény életbeléptetését s a büntető-bíróságok illetékességét szabályozó császári rendelet, melyre vonatkozólag az igazságügyminiszteriumnak 1853. január 24-én kelt rendelete által az említett 1849. decz. 28-iki legfelsőbb rendelet alkalmazása körül támadt némely kétségek eloszlatása végett magyarázó határozványok adattak ki. Ugyszintén a bűnvádi eljárási költségeknek az addig tapasztalt fölötte különböző kezelése iránt, a társországokban e tekintetben fennállott szabályokkal, s a büntető ügyekbeni ideiglenes eljárás elveivel leendő összhangzásbáhozatal végett, az igazságügyminiszterium a bel- és pénzügyminiszteriumokkal egyetértőleg 1853. ápril. 20-án kelt rendeletben ideiglenesen intézkedett. Mindezen rendeletek azonban az 1853. július 29-én kihirdetett büntető-perrendtartás életbeléptetésével hatályon kívül tétettek.

Ezen a vegyes bűnvádi eljárás elvein nyugvó rendszer alapján alkotott büntető-perrendtartás volt érvényben hazánk királyhágóntúli részében az 1861-ben tartott országbirói értekezleten megállapított ideiglenes törvénykezési szabályok életbeléptetéséig, s van érvényben hazánk királyhágóninneni, vagy is erdélyi részében némely változtatásokkal ma is. Ezen körülménynek tulajdonítható, hogy hazánkban azóta a büntető-perek és pedig a királyhágóntúli részben az országbirói értekezlet alapján az ideiglenes törvénykezési szabályok, mint nálunk az erdélyi rész-

ben a jelenleg is érvényben levő ausztriai büntetőperrendtartás értelmében a vegyes (processus accusatorio-inquisitorius mixtus) eljárási rendszer alapján láttatnak el.

1861-ben a bíróságok is új szervezésen mentek át, a mi a bünvádi eljárásra, illetőleg a bűntügyi igazságszolgáltatásra szintén befolyással volt, nemkülönben 1867. és 1869-ben a felsőbb bíróságok szervezése az 1869. IV., 1870. XV., 1871. évi VIII., XXXI., XXXII. és XXXIII-ik, ugyszintén az 1875. évi XXXVI. törvénycikkek, valamint az 1872. évi ügyészi útasítás és bírósági ügyvitel iránti rendeletek sat. alapján bűntügyi igazságszolgáltatásunk egész hazánkban lényeges módosításokon ment át.

1872-ben a m. kir. igazságügyminiszter a bünvádi eljárás egyöntetőségének eszközölhetése végett adott ki egy 122 §-ból álló s a vegyes eljárási rendszer alapelvein kidolgozott eljárási útasítást, mely azonban törvényerővel felruházva nem lévén, egy eljárási törvény helyét nem pótolja.

Daczára tehát az utóbbi 25 év alatti több rendbeli átalakítások ötletéből létrejött s említett rendeleteknek és törvényeknek az azokból összeállítható adatok még mindig nem helyzetünk és körülményeink consolidálódásáról, hanem egy újabb készülési stadiumról tanuskodnak, melynek eredményeit előre biztosan megmondani nem lehet. Ezek azon adatok hazánk igazságszolgáltatásának különösen utóbbi 25 évi történetéből, melyek ezen idő alatt nagyon sok perlekedő, vagy is jobban mondva: igazságot kereső fél és hivatalnok helyzetét nehezen elviselhetővé tették, s melyek tanulságot tesznek arról, hogy különösen az utóbbi időben az igazságszolgáltatásunk iránti bizalmat és hitelt erősíteni céloztuk; s ezek azon adatok, melyeknek élénken kell ben-

nünket ösztönözni arra, miszerint igazságügyi szervezetünkben, s eljárásunkban igyekezzünk egy oly megállapodásra jutni, mely igazságügyünk rendszeres fejlődését, s azzal együtt az az iránti bizalmat, megnyugvást és hitelt ugy hazánk lakói, mint a külföld előtt hosszú időre állandóan biztosítani képes legyen. — Minek eszközölhetésére, ha alkalmunk volt valaha, alkalmunk van különösen most, midőn ugy kormányunk, mint parlamenti pártjaink félreismérhetetlen s elismerésre méltó elhatározással és erélylyel adtak kifejezést abbeli szándékuknak, miszerint az igazságügy rendezése iránti reformmüveleteket a leghelyesebb alapon minél előbb keresztülvinni hajlandók.

Mint tudva van, az előrebocsátottakban jelzett törvények és rendeletek értelmében történt több rendbeli átalakítások, változtatások, szervezések és módosítások után is jelenleg csak ott állunk, hogy hazai viszonyainknak lehetőleg teljesen megfelelő rendszeres törvények hiányában bünyügyi igazságszolgáltatásunknak nincs meg azon határozott alapja, melytől az igazságszolgáltatás nagyfontosságú s valódi érdekének és céljának megfelelő kedvező eredményeket bizton várhatnók. Ezért kívánatos, s mutatkozik halaszthatatlannak a büntető-törvénykönyv javaslatának minél előbbi törvényerőre emelése, s azzal kapcsolatban bünyvádi eljárásunknak egy alaki, mint tartalmi tekintetben szintén hazai viszonyainkhoz találó rendszeres büntető-perrendtartást magában foglaló törvény által szintén minél előbbi szabályozása.

Bizonyára ennek hiánya érzetében tűzte ki a budapesti magyar jogász-gyűlés állandó igazgatóválasztmányja is még 1873-ban véleményes indítványozás végett ezen kérdést: „Miként állapittassék meg az alkotandó bünyvádi eljárásban a közvádlo és védő jogköre?”

Ezen kérdés kitűzése azonban nem vezetett a kellő sikerhez, mert a választmány által véleményezés és indítványozás végett felkért tagok ugyan a maga idejében beadták véleményes indítványukat, s azokat a nagygyűlés bűnügyi szakosztálya tanácskozás alá is vette; de a harmadik véleményes indítvány értelmében kénytelen volt a kérdés tárgyalását a napirendről levenni, s az a fölötti megállapodást jobb időkre elhalasztani.

Mind a mellett is épen a tárgy nagyon közeli rokonságánál fogva nem fog ártani, ha az ott történetekkel kissé közelebből, s részletesebben foglaljuk. A szakosztályi előadó ugyanis érdekesen jellemezte a rendelkezés alatt volt három véleményes indítványt, azokat t. i. az akkori parlamenti pártok álláspontjához hasonlítva, az egyiket baloldali, a másodikat Deák-párti, s a harmadikat jobboldali, vagy is conservatívnek nevezve.

Mielőtt azonban ezen véleményes indítványokat rövid kivonatban ismertetnők, tanulság okáért nem mutatkozik fölöslegesnek a „Magyar igazságügy“ című jogtudományi szakfolyóiratunkban a jogászyűlés eljárása fölött mondott véleményt itt idézni, melyszerint: „A szakosztályban legutoljára hagyatott azon kérdés tárgyalása, mikép állapittassék meg az alkotandó bünvádi eljárásban a közvádó és védő jogköre? Az idő, még inkább a türelem fogytában volt és így valamely érdemlegesebb tárgyalás nehezen indulhatott meg. A kérdésnek végtelenül általános formulázása is akadályul szolgált az érdemleges vita kifejtésére; hiszen a közvádó és védő jogköre a bünvádi perrendtartás minden részével annyira össze van növe, hogy ezen czimen az egész perrendtartást lehet tárgyalni. Mindezen nehézségek daczára, melyeket egész terjedelmében méltányolni tudunk, alig érthető, hogy a magyar jogászyűlés a kérdés-

sel sehogy sem tudott boldogulni és minden eredmény nélkül napirendre tért.

Sajátságos! Évek óta követelik jogtudományi és politikai közlönyeink az accusatorius rendszer elfogadását; évek óta figyelemmel kísérhetjük az európai törvényhozások kísérleteit ezen rendszer létesítése iránt, legújabbán előttünk fekszik a német büntető-perrendtartás javaslatában ezen rendszer megközelítése, az ausztriai büntető-perrendtartásban pedig e rendszer következetes megvalósítása. És ezen készületek és kísérletek után, midőn nekünk kell egy elvet formulázni, melyben a vádrendszer legyen biztosítva: akkor vesszük csak észre, hogy bizony a fennemlített tapasztalatok, ugyszólván tanulság nélkül vonultak el fejtünk fölött.

Hallottunk véleményt, mely az 1853-iki ausztriai perrendtartást hitte egyelőre megvalósíthatónak, egy másikat, mely a jelenlegi ausztriai perrendtartást már meghaladottnak hiszi és Gneist legújabb művére (Wier Fragen) támaszkodva a popularis actioból indul ki. Voltak, kik szerint az accusatorius rendszert a büntető igazságszolgáltatás méltósága követeli és ismét mások, kik az accusatorius rendszer mellett önérzetes bíróra nézve a birói funkciót lehetetlennek képzelik. Ilyen ellentétek mellett természetesen nem csoda, ha a vita eredmény nélkül oszlott szét. Csak egy igen kedvelt argumentumról akarunk még megemlékezni és ez: az államügyészség szerepköre az accusatorius rendszerben. A míg az államügyész nem fél, a míg az államügyészség a kormány közege, addig — így mondják — az accusatorius rendszer lehetetlen. --- Ausztriában az államügyészség rendezetlensége daczára létesítette Glaser az accusatorius rendszert és oly rendezésre, miszerint az államügyész félnek tekintessék, nem is gondolnak. Utóvégre is az államügyészség füg-

getlensége nálunk jelentékeny mértékben biztosítva van.

Nem akarjuk hinni, hogy a jogászgyűlési zür-zavar e kérdés körül rossz omen volna a büntető-perrendtartás létesítése körül; sőt ellenkezőleg azt reméljük, hogy mire a jogászgyűlés ismét összeül, a büntető perrendtartás, a helyes elveken nyugvó perrendtartás már törvényerőre fogott emelkedni.“

Daczára annak, hogy ezen különben a maga nemében érdekes reflexiót itt idézni jónak láttuk, annak részletes taglalásába nem bocsátkozunk, s annak egész tartalmára általánosságban csak azt jegyezzük meg, hogy ámbár akkor mi is osztoztunk véleményező ezen nyilatkozatában; de már ma igen természetesen sem a véleményező, sem mi épen azon jó reménnyel eltelve, hitelünk veszélyeztetése s kockáztatása nélkül nem mernők elmondani, mert, mint látszik, a törvényhozási időszakokban egy-két év nagyon rövid idő.

Ezen különben nem jelentéktelen kitérés után rátérhetünk az említett három rendbeli véleményes indítvány rövid ismertetésére, minthogy az célunk megközelíthetésére nézve annál is inkább szükséges, mert azokban mintegy historiája van feltüntetve azon törekvéseknek, melylyel bünvádi eljárásunk reformálása, s az az iránti alapelveken nyugvó rendszer előkészítése az utóbbi időben a budapesti jogászgyűlés által czéloztatott.

Az első indítványozó ugyanis következetes akarván lenni és maradni a magyar jogászgyűlés addigi kijelentéseivel, véleménye elején emlékeztetbe hozta a jogászgyűlésnek e tekintetben hozott öt rendbeli határozmányát, melyek a következők:

„hogy a törvénykezés terén a szóbeli és nyilvános eljárás mielőbbi behozatalát szükségesnek tartja;“

„hogy az esküdtszéki intézmény minden bűntettekre, valamint a politikai és sajtóvétségekre nézve is behozassék;“

„hogy ebből folyólag a bizonyítékok szabad méltánylásának rendszere fogadandó el;“

„hogy bűnvádi esetekben a vádemelés rendszerint a közvádlót illeti, e mellett azonban a sértett fél is részt vehet a tárgyalásban, ha kárpótlást követel magán jogaiban szenvedett veszteségeiért.“

„Oly büntetésekre nézve azonban, melyeknél túlsúlyllyal bir az egyesek megsértett érdeke, a közvádló csak akkor veheti a tárgyat üldözés alá, ha azt az, kinek jogköre sértőleg érintetett, a közvádlótól kívánja.“

„Ha a közvádló az ügyet nem tartja alkalmasnak bűnvádi eljárásra és azért a vádemelést magától elútasítja: vagy az ügy folyama alatt visszalép a vádlástól, a vagyonában, becsületében, vagy testi épségében sértett fél; vagy jogutódai jogosítva vannak az ügyet magánvádlói minőségben ügyvéd által képviseltetni.“

„Becstelenítési és rágalmozási ügyekben szabadságában áll a sértett félnek a vádat személyesen, vagy közügyvéd által a közvádló mellőzésével is képviselni.“ Végre, hogy:

„1. A polgári szabadság érdekében szükséges, miszerint a törvényhozás némely súlyosabb, a jóllétet és közbiztonságot felette veszélyeztető cselekményeket, melyek, mint olyanok, külön rendőri codexben szabatosan meghatározandók, megfenyítés végett a bíróság illetékességéhez útasitson.“

„2. A törvény minden egyéb rendsértések tekintetében határozza meg azon fenyítéki maximumot, melyen túl a rendőri hatóságok ítélete nem terjeszkedhetik.“

Minek előre bocsátása után indítványozó áttérve

a bűnvádi eljárás elvi jelentőségű más kérdéseire, első sorban igen helyesen azon kérdést tette fel: miszerint a feladat okszerű megoldására nézve mindenek előtt azzal kell tisztába jönni, hogy minő bűnvádi eljárási rendszert fogunk (vagy talán akarunk) elfogadni az alkotandó büntető pereljárás alapjául; vajjon a vádrendszert, a nyomozórendszert, vagy a vegyest-e? Egyszersmind azonnal kifejezést adott azon határozott meggyőződésének, miszerint ott (tehát hazánkban), hol a közvélemény egyrésztől az esküdtszékek behozatala és a szóbeliség, s nyilvánosság, másrésztől pedig a subsidiarius magánvádlás mellett nyilatkozott; e rendszerek közül mást, mint a tiszta vádrendszert el nem fogadhatja, a nélkül, hogy önmagával ellentétbe ne jöjjön.

Ezután nagyon alaposan fejtegetve a vádrendszert korszerűségét, s annak ugy igazságszolgáltatási, mint társadalmi tekintetben észlelhető előnyeit, s éles belátással és alapos szakértelemmel fejtegetve az egész bűnvádi eljárás alapvonalait, s főbb momentumait, azon véleményének adott kifejezést, miszerint a magyar jogászgűlés által, az általa már kimondott ez iránybani megállapodásokon kívül a közvádoló és védő jogköre az alkotandó bűnvádi eljárásban a következő alapelvek szerint lenne megszabandó:

„1. A közvádoló és védő csak úgy felelhet meg feladatának, ha a büntető-eljárás alapjául a tiszta vádrendszer szolgál.

2. A bíróság csak a közvádoló, vagy az ennek helyébe lépő magánvádló panaszára indíthat eljárást és hozhat ítéletet.

3. Az előnyomozás és vizsgálat csak adatgyűjtés. Az előnyomozást eszközölő rendőrség a közvádólónak van alárendelve. A tárgyalásban érvényesíthető bizonyítékok csupán halasztást nem tűrő okok-

nál fogva és csak a közvádoló és védő közbejöttje mellett constatálhatók.

4. A vizsgálati iratokba való betekintés joga ugy a közvádólót, valamint a védőt is illeti. — Ez utóbbi előtt csak kivételesen tarthatja a vizsgálóbíró ideiglenesen titokban a vizsgálat azon cselekményeit, melyek meghiusításnak vannak kitéve, míg az illető cselekmény nem foganatosított, vagy is a meghiusítás oka el nem hárttatott.

5. Ha valaki a vizsgálatban, mint a bűntény elkövetésével gyanúsított egyén már megjelöltetett, azonnal védőt vehet, s azzal szabadon értekezhetik. A védő az e minőségben tapasztaltakra tanul ki nem hallgatható; ugyszintén ügyvédi följegyzéseire és levelezéseire a vizsgálat ki nem terjeszkedhetik.

6. A vizsgálat nem tekinthető befejezettnek, míg a vádló, vagy védő pótlások eszközlésének szükségét látják és a pótlándókat megjelelik. Ha ez iránt a vizsgálóbíró és a felek között véleménykülönbség merül fel, a bíróság határoz a további pótlások szüksége felett.

7. A külön vád alá helyezés fölösleges és káros intézmény. A köz-, vagy magánvádoló alaptalan üldözései ellen elég korlát a nyilvánosság, a kincstárnak az okozott költségekben való elmarasztaltatás, magánvádolóval szemben ezeken felül a hamis vádaskodásra kimondott büntetés és esetleg a mérőben alaptalanul vádat emelő közvádoló elleni fegyelmi eljárás.

8. A köz-, vagy magánvádoló írásban benyújtott vádlevéllel hozza az ügyet tárgyaláshoz; ebben előadja szabatosan a bűnesetet, s felsorolja bizonyítékait.

9. Erre a védő is írásban nyilatkozhatik, s maga részéről is megjelöli a bíróság által beidézendő ellenbizonyítékait.

10. A tárgyalás a vádlevel s netán beadott védelmi nyilatkozat fölolvásával kezdődik meg.

11. Ujabb, ezen beadmányokban nem említett bizonyítékok az ügy eldöntésénél csak mindkét fél beleegyezésével szolgálhatnak alapul.

12. Ha ilyen újabb bizonyítékok a tárgyaláskor fölmerülnek, melyeknek megengedése iránt a vádló és védő egymással véleménykülönbségben vannak, valamint, ha a tárgyalás során a vizsgálati iratokban nem említett más bűntények, vagy bűnrészesek iránti jelenségek merülnek fel, a vádló vagy védő a tárgyalás elnapolását kérhetik.

13. A vádló és védő tárgyaláskor közvetlenül kérdezi ki az általuk hivatott tanukat és szakértőket. Az ellenfelet ezekre vonatkozólag azon jog illeti, hogy ellenkérdéseket intézhet.

14. Az ítélet végrehajtása körül a közvádlót csak az ellenőrzés joga illeti.

Ez volt azon véleményes indítvány, melyet a szakosztályi előadó, mint fennebb is jeleztem, baloldalnak nevezett, de a mely a három között mindenestre a legkimerítőbben és legcorrectebben kidolgozott volt, s melynek egyebek mellett egyik főérdeme, s jelentősége az, miszerint az általa megjelelt, s következetesen fölkarolt tiszta vádrendszer tárgyalásával kipótolta a jogászszyülés állandó igazgató választmányának a kérdés föltételénél tapasztalt mulasztását, a mennyiben t. i. nem jelelte meg, hogy minő eljárási rendszer keretébe illesztessék bele azon alkotandó bünvádi eljárás, melyhez alkalmazottan a közvádló és védő jogköre lett volna megállapítandó.

A második és a szakosztályi előadó által deakpártinak nevezett véleményes indítvány már nem birt azon eredetiséggel, mint az előbbi, mert a közvádló és védő elhivatásának inkább csak általános termé-

szetű fejtegetése mellett az 1871. XXXIII., vagyis az ügyészségi törvény tartalmát vette bírálathoz, s rámutatva annak némely inkább stularis és a szerző felfogása szerinti tartalmi hibáira s hiányaira, a jelenleg érvényben levő vegyes természetű bünvádi eljárás keretébe beillesztendőleg hozta javaslatba a következő pontozatokat:

1. A közvádoló a bűnperben s annak egyik stadiumában sem gyakorolhat birói funkciót.

2. A közvádoló felhatalmazandó, hogy a vádlott védelmére szolgáló viszonyok kiderítésére is közreműködjék, s jogorvoslattal a vádlott javára is élhessen.

3. A közvádoló köteles hivatalból üldözendő bűntettek esetében, midőn ily eset tudomására jött, magánvádlastól függő bűnperekben pedig a sértett fél kívánatára a büntető eljárás megindítását az illető bíróságnál eszközölni. A vizsgálat folyamában joga van a bűnvizsgálat mikénti vezetésére vonatkozó, különösen a vádlott letartóztatása s a letartóztatás megszüntetése, birói és szakértői szemle, házkutatás, személymotózáás, tanuhallgatás s pótlás iránt indítványt tenni, a szemlénél, házkutatásnál, személymotózáásnál, tanuhallgatásnál megjeleni, kérdéseket indítványozni, a tanuk elleni kifogásokat, s a vallomásokra észrevételeket előadni, az iratokba bármikor betekinteni, a vizsgálat megszüntetését, vagy a vádlott vád alá helyezését indítványozni, bűnügyi zárlatot kérni, a vizsgálati fogság elrendelését megtagadó, s megszüntetési határozat ellen jogorvoslattal élni.

4. A közvádoló a végtárgyalás alkalmára a tanuk és szakértők névjegyzékét a bírósághoz benyújtja, a per fölvétele, esetleg elnapolása iránt indítványt tesz, a vádlotthoz, tanukhoz és szakértőkhöz közvetlen kérdéseket tehet, a vádlott elmarasztalása,

vagy fölemelése iránt szóbeli indítványt tesz, s az ítélet ellen jogorvoslatot használhat.

5. A közvádoló a jogerős ítéletnek törvényes végrehajtása fölött örökdik.

6. A védőnek védelmi befolyása a bünperben a személy elleni vizsgálattal veszi kezdetét, s a védő jogosítva van a vádlottal, ennek első kihallgatása után, szabadon, bírói személy jelenléte nélkül is értekezni, a vádlott védelmére szolgáló törvényes joglépéseket megtenni, különösen a vizsgálati eljárás közben illetékességi kifogással élni, letartóztatás, vagy vizsgálati fogság elrendelése elleni érveit előterjeszteni, s a letartóztatást és vizsgálati fogságot elrendelő határozat ellen jogorvoslatot használni, a bírói, s rendszerint a szakértői szemlénél, s a tanuhallgatásnál jelen lenni, arra vonatkozó kérelmet és észrevételeket tenni, s kérdéseket indítványozni, rendszerint az ügyiratokba bármikor betekinteni, a vizsgálat pótlása, vagy megszüntetése iránt kérvényezni, a perbefogatási, s bűnügyi zárlat ellen jogorvoslatot élni.

7. A védő jogosítva van a végtárgyalásra tanuk és szakértők névjegyzékét a bírósághoz bemutatni, a végtárgyaláson elnapolási indítványt tenni, a vádlott tanuk és szakértőkhöz kérdéseket közvetlenül intézni, védbeszédet tartani, s a vádlott javára jogorvoslatot használni.

Ezen véleményes indítvány semmi újat, semmi különöst, illetőleg a hazánkban érvényben levő eljárásoktól semmi elütőt nem tartalmaz, s inkább csak elsorolja azon közvádolói és védői teendőket, melyek a királyhágóntúli részben a praxis criminalis értelmében elvégezhetők; a nálunk érvényben levő ausztriai büntető-perrendtartás értelmében pedig csekély különbséggel előszabvák.

A nélkül tehát, hogy a második véleményes

indítványt tovább taglalnók és elemeznők, áttérhünk a harmadik, vagy is a szakosztályi előadó által jobboldalinak, vagy ha úgy tetszik, ó-conservativnak nevezett véleményes indítványra.

A harmadik véleményes indítvány szerzője legelőször is kifogásolta a kitűzött kérdés szövegezését, mert szerinte, ha ilyenmő kérdés a magyar jogászgűlés elvi jelentőségű határozatának alapjaul is vétethetnek, abban nem a „jogkőr,“ hanem sokkal inkább a „működési kőr“ kítétel lenne helyén, a mennyiben ez ugy a jogokat, mint különösen a kötelességeket is inkább felöleli, mint az előbbi. S megemlitette, hogy a kitűzött kérdés fölötti véleményezésnek csak ilyen értelemben láthatja át célját és sikerességét, következő szövegezéssel vette a kérdést véleményezése alapjaul: „Miként állapittassék meg az alkotandó bűnvádi eljárásban a közvádlo és védő működési köre?“ Mielőtt azonban az így szövegezett kérdésre nézve is indítványát előadta volna, azon nézetének adott kifejezést, hogy a kérdésnek ily modorban való föltétele sem látszik egészben célra vezetőnek, mert felfogása szerint mindenek fölött szükséges lett volna azon eljárási rendszernek kijelölése, melyre való tekintettel, s melynek keretébe találóan kell megállapítani a közvádloi és védői működési kört; minthogy pedig a kérdés tekintet nélkül valamely rendszerre tüzetett ki, a fölött célszerűbbnek mutatkozik ez úttal napirendre térni. De, hogy mégis látszassék a kérdéshez hozzá szólni, ezután inkább csak általánosságban jelezve a közvádlo és védő teendőit, s a bűnügyi pernek, vagy is eljárásnak, három főszakát, t. i. vizsgálati, érdemleges tárgyalási és jogorvoslati stadiumát különböztetve meg, indítványának lényege abban öszpontosul, hogy némely változtatásokkal az ausztriai büntető-perrendtartással is meg lehetne élni. És én,

mint ezen utóbbi véleményes indítvány szerzője, annak az akkori körülményekhez képesti tárgyalására most utólagosan is állítom, miszerint tekintettel arra, hogy 1873-ban parlamentünkben a codificationalis munkálatok nagyon nehézkesen végeztettek, s így arra kilátás és biztos számitásain nem lehetett, hogy egy nálunk még gyakorlati tekintetben nem eléggé ismert új eljárási rendszer szerinti bűnvádi eljárást tárgyzó törvény rövid idő alatt létre jöhessen; addig is, míg ez megtörténhetnék, czélszerűnek tartottam volna, miszerint, a kevesebb munkát igénylő kijavítással ideiglenesen, vagy is a végleges codificatióig a hazánk erdélyi részében jelenleg is érvényben levő ausztriai büntető-perrendtartás hazánk egész területére kötelező erővel kiterjesztessék. S tekintettel, mondom, az akkori körülményekre, az iránti nézetem ma sem változott, mert, ha sikerült volna annak szabványai közé a magyar jogászok által annyira kedvelt, de különben némely tekintetben czélszerűnek is mutatkozó kezeség melletti szabad lábon hagyást, s az arra vonatkozó eljárást oly alapon formulázni, hogy az csak két esetben lenne megegedhető, t. i. :

a) ha a vizsgálati fogság az elszökhetés, s általában a büntetés kikerülésének megelőzése;

b) ha újabb, vagy más büntény elkövetésének megakadályozása végett vált szükségessé.

Mert az által eszközölhető lett volna a biztosíték melletti szabadlábra helyezésnek ezen ország-részre is kiterjesztése és pedig bizonyára nagyon jó eredménnyel; mert továbbá, mostani perrendtartásunk tartalmánál fogva multhatatlanul szaporítani a foglyok számát, sem igazságszolgáltatási, sem társadalmi, sem különösen fináncziális szempontból nem látszik kívánatosnak.

Ezzel kapcsolatban kívánatosnak mutatkozott

még az előnyomozatot és a részletes vizsgálatot, nemkülönben az előleges letartóztatást és vizsgálati fogságot, s erre nézve a törvényszékek a vizsgálóbíró eljárását lehetőleg szigorúan ellenőrző jogát, a biztosíték melletti szabadlábrahelyezés eseteiben a biztosítékadás módozatait, az ügymenet gyorsaságát tárgyazó és végül a büntények következtében kárt szenvedettek kielégítése, s lehető biztosítása iránti szakaszok czélszerű módosítása és pótlása.

Mint ilyen átdolgozott perrendtartást életbe léptetni, teljes meggyőződésem ma is, hogy azzal hazánkban hasonlíthatatlanul jobbbá, s igen természetesen rendszeresebbé vált volna a bűnügyi igazságszolgáltatás, mint a milyen volt indítványom megírásakor 1873-ban, vagy a milyen ma hazánk királyhágóntúli részében a praxis criminalis, s itt nálunk a magát jelen tartalmával több tekintetben túlélt ausztriai büntető-perrendtartás szerint, csak hogy igen természetesen ezen nézet, mint a receptio felé hajló, s a nálunk egy idő óta minden ároni eredetiség utáni vágy miatt sem találhatott pártolásra; de nem fogadtatott el a jogászgyűlés által a más két indítvány sem, valamint mellőztetett a szakosztályi előadó közvetítő indítványa, a miért szaklapjában, a fennjelzett nyilatkozatában, nem ok nélkül méltatlankodott. Az óta azonban az idők és körülmények lényegesen megváltoztak, s most már a bűnvádi eljárásunk iránti codificatio irányára magam is egészen más véleményben vagyok.

Mindezeket előre kellett bocsátanom, s még pedig az általam megkísértett részletességgel, hogy egyfelől fölfrissítem emlékünken bűnügyi igazságszolgáltatásunk multját, s abból azon több rendbeli változásokat, melyek után elértük a még mindig teljesen ki nem elégitő jelent, s melyekből érdekes tanulságokat vonva, s helyzetünk viszonyaival kö-

rülményeink követelményeihez képest számot vetve, lehetőleg alapos és biztos következtetéseket kísért-hessünk meg a jövőre. S kellett tennem azt azért is, mert az előadottakban úgy a tiszta vád, mint a vegyes rendszer szerinti bünvádi eljárás részletei oly kimerítően vannak érintve, hogy azoknak összehasonlítása, s abból kifolyólag egyiknek a másik fölötti előnye sokkal könnyebben tájékozható, mint valamely más és hosszadalmas, s egészen elvont elméleti összehasonlító előadásból.

Nem mellőzhettem pedig az e tekintetben ez ideig nálunk ismert mozgalmakat és törekvéseket, s nem különösen a hazánk jeles szaktudósai közreműködésével támogatott magyar jogászggyűlés ez iránti megállapodásai, s elvi jelentőségü, s a közvélemény és sajtó által is rokonszenvesen fogadott határozványainak fölemlítését, mint olyanokat, melyeket tanácskozássaink folyamán mi is figyelembe venni tartozunk, mert annak a közvádloi és védői jogkört tárgyazó kérdése szintén nem czélozhatott egyebet, mint az alkotandó bünvádi eljárás nálunk sikeresen alkalmazható rendszere iránti véleménycserét és megállapodást, s miután az akkor és ott nem sikerült, addig is, míg a magyar jogászggyűlésnek újabban alkalma fog lenni az általa elejtett kérdés iránt valamely megállapodásra jöni, jelenleg helyzetünk körülményeiből kifolyólag mi vagyunk utalva arra, hogy a bünyügyi szakosztályunk által feltett, de a magyar jogászggyűlés által annak idejében kitűzöttel rokon kérdés tartalmához képest az alkotandó bünvádi eljárás rendszere iránt nyilatkozunk.

Itt azonban mindenek előtt első teendőként tünik fel nézetem szerint annak eldöntése, hogy magunkévá tesszük-e a budapesti magyar jogászggyűlésnek e tekintetbeni eddigi álláspontját, s elfogadjuk e kiindulásunk alapjául mindazon elvi jelen-

tőségű határozatokat, melyeket fennebb elősoroltam? Én erre nézve azon véleményben vagyok, hogy azoknak nagyobb részét, mint a szabadelvű korszerű haladás követelményeinek megfelelőket, minden aggodalom nélkül elfogadhatjuk; de van azok között különösen egy, melyet aligha aggodalom nélkül elfogadhatnánk, és ez pedig az, melyszerint: az esküdtzéki intézmény minden büntettre, valamint a politikai vétségekre is behozassék, mert ez, meggyőződésem szerint, igen korai lenne még nálunk, s jelen viszonyaink között bizonyára maguk a különben jogosultságaikra nagyon féltékeny esküdttek sem kívánnák egészben. S hogy retrograd lépést ne tegyünk, bizonyára elégséges leendő jelen viszonyainkból következtetve, ha az esküdtzéki működését egy időre még csak a sajtóvétségek feletti bíraskodásra utaljuk, minthogy az előkészítőül szolgálhat ugyan jövőre az esküdtzéki eljárásnak a büntettek feletti bíraskodásra leendő kiterjesztésére is, az azonban jelenleg aligha jó eredmény reményére jogosíthatna. Az esküdtzéki intézmények ugyanis az 1848-dik évi XVIII. t.-czikk, s azzal kapcsolatban 1867. május 17-ről, valamint az 1871. május 14-ről 1498. I. M. E. sz. a. kiadott igazságügyminiszteri rendeleték szellemében a sajtóvétségeket tárgyazó eljárásban való fenntartása és fejlesztése kívánatosnak és szükségesnek látszik; de, nézetem szerint, jelenleg még csak is a sajtóvétség iránti illetékességi keretben, s a szorosabb értelemben vett és nem sajtó útján elkövetett politikai vétségek, valamint egyáltalában a büntettek nézve a tiszta vádrendszer szerinti rendes birói eljárás alkalmazandó. Ennek tehát leszámításával a többi elvi jelentőségű megállapodás nézponjtját, s irányát mi is követhetjük; de, nézetem szerint a feltett kérdésre egyletünk célja, s elhivatásunkhoz képest ha meg akarunk

felelni, a megjelölendő rendszer részleteibe nem bocsátkozhatunk, mert az a codificatio dolga, hogy egy a munka irányául és alapjául kijelelt rendszer keretébe a szükséges részleteket találóan beillessze; annálfogva mi csak egy általánosságban tartandó elvi jelentőségű megállapodás, illetőleg határozmány kimondására szoritkozunk.

Miből kifolyólag, s mindezek után már kötelességemnek tartom azon véleményemnek adni kifejezést, miszerint hazánkban az új bűnvádi eljárás alapjául viszonyainkhoz találóan, s a czélszerűség igényeinek megfelelőleg csak is a jogtudó állandó birói és közvádlói kar működésével és a védői működési kör lehető legszélesebb kiterjedésben leendő megállapításával, s a vádlói felelősség szigoru körvonalozásával elfogadandó vádrendszer az, melyen bűnvádi eljárásunk, s egész bűnügyi igazságszolgáltatásunk intézményét a leghatározottabb s legszilárdabb alapra fektethetjük.

* * *

Erre nézve pedig indokaim a következők:

Először is jelenlegi vegyes bűnvádi eljárásunk nem lévén kielégítő, a helyett mindenestre olyat kellettven alkotni, melylyel ugy igazságszolgáltatási, mint társadalmi szempontból a lehető legjobb eredményeket mutathassuk fel, én e tekintetben az általam jelzett tiszta vádrendszer szerinti bűnvádi eljárásban vélem föltalálni azon biztosítékot, mely kilátást nyujt arra, hogy a mig egyfelől jelenlegi bűnügyi igazságszolgáltatásunk kinövései teljesen megszűnnek, az által egyszersmint biztos irányban készithetjük magunkat elő az általunk semmi esetre sem ignorálható nyugat-európai haladás követésére, s az által hazánkknak a társadalmi étellel oly szoros összefüggésben levő bűnügyi igazságszolgáltatás te-

kintetében is a mostaninál mindenestre jóval emelkedettebb álláspontra leendő helyezését eszközölhetjük.

Rátérve ugyanis jelenlegi vegyes rendszerű bűnvádi eljárásunk hiányaira, kifogásolnom kell abban egyáltalában az eljárás nehézkességét és hoszszadalmasságát; a miből önként következtethetők mindazon jogsérelmek, melyek a mellett, hogy a közrendre, s a társadalmi morálra kártékony befolyással lehetnek, a személy- és vagyónbiztonság veszélyeztetése mellett nem csekély mértékben érintetik a legszebb polgári jogokat is.

A tiszta vádrendszer szerinti bűnvádi eljárástól remélhetem csak azon visszasságok megszűnését, melyek eddigelő a bűnvádi nyomozati és vizsgálati eljárásban, részint a hosszas és rationabiliter nem igazolható előleges letartóztatásokban és vizsgálati fogságban, részint a minduntalan igénybe vétetni szokott jogmenedékek által okozott vontatottságban mutatkoztak, s mutatkoznak.

A tiszta vádrendszerrel kapcsolatban a közvetlen nyilvános szóbeliség elfogadása pedig egyik főgarantiáját fogná képezni a helyes és gyors eljárásnak.

Hogy a tudomány és a gyakorlati élet követelményei szerint a tiszta vádrendszernek a vegyes eljárási rendszer fölött kiváló előnyei vannak, s az hazánk jelenlegi viszonyaival kapcsolatban bűnügyi igazságszolgáltatásunkra is csak jótékony hatással lehet magának a két rendszernek összehasonlításából már első tekintetre kitűnik.

A vegyes rendszer szerint ugyanis a bíró állása és helyzete nagyon meg van nehezítve, mert képviselnie kell a büntetendő cselekvények által megsértett jogrendet, s ezen helyzetével kapcsolatos

kötelességből kifolyólag a vádlott bűnösségét gyakran még legjobb meggyőződése ellenére nyomoznia kell; de egyszersmint képviselnie kell a vádlottat is, s mint ilyen, tartozik kinyomozni azon körülményeket, melyek annak előnyére szolgálhatnak, s mindezek után a bíró van hivatva a körülményekhez képesti határozathozatalra is, mire nézve jelenlegi egyes eljárási rendszerünk szerint a bíró sokkal inkább kötve van a megállapított alakiságokhoz, minthogy minden egyes esetben szabad, s legjobb meggyőződése szerint ítélnetne.

A tiszta vádrendszer szerinti eljárás szerint pedig a bűnvádi eljárás csak vád alapján levén megkezdhető, a bíró nincs kényszerítve hivatalból nyomozatot, vagy vizsgálatot indítani s fejleszteni, s a bűnvádi eljárás előkészületi, vizsgálati és tárgyalási, vagy is határozathozatali stadiumaiban a bíró csak a vádló és a vádlott kérelme és indítványa fölötti határozathozatalra van utalva.

Miből önként következik, hogy a vádrendszer szerinti eljárásban a bírónál nem levén összehalmozva annyi külön természetű tevékenység, könnyebben tájékozhatja magát az előtte fennforgó vád és védelem iránya és tartalma iránt, s miután a vádban és védelemben az egymással ellentétes viszonyban levő, de az eljárásban egyenlő jogokkal birni kellett feleknek maguknak kell szolgáltatni az elhatározás alapjául szolgáló bizonyítékokat, a mig e tekintetben a felektől nagyobb és biztosabb eredmény remélhető, a bíró csak is azok mérlegelésére van utalva.

Mindezek mellett azonban nem tévesztendő szem elől az sem, hogy a vádrendszer szerinti eljárás alakításai rövidebbek, s így egész menetele gyorsabb, tárgyalásai a egyes-rendszerénél élénkebbek,

s érdekesebbek, s annálfogva rendszerint ítéletei is népszerűebbek, s mint olyanok, a tárgyilagos igazság iránti határozott, tiszta fogalmak meggyökereztetésére, valamint az állam lakósainál a jog- és igazságérzet fejlesztésére, mint másutt, ugy hazánkban is alkalmasabbak.

Mint bármi más állami és jogi intézménynél azonban, ugy a bűnvádi eljárási intézmény átalakításánál és fejlesztésénél sem téveszthető szem elől a kellő fokozatossággal párosult eljárás. Annálfogva nálunk egyelőre nem fogadható el azon álláspont, melyszerint a bűnvádi vizsgálat csak is adatgyűjtésre szorítkozhassék, mert az által az eljárás eredményessége lenne több esetben veszélyeztetve. Nálunk ugyanis az eddigi vegyes-rendszerbe magukat beleélt bírák, ügyvédek és magán egyének aligha képesek lennének a puszta adatgyűjtés mellett a tárgyalás és ítélethozatal sikerességét biztosítani, azért az elfogadandó vádeljárásban is szükségesnek mutatkozik, hogy az az ügy érdemleges ellátása végett megtartatni kellett tárgyalás alapjául csak is a tárgyi és alanyi tényálladékokat lehetőleg teljesen tájékozó vizsgálat vétessék, mire nézve a vádló és vádlott részére ugy a megsértett jogrend, mint az egyéni jogok megvédésének szempontjából kellő befolyás biztosítván, az ezek által képviselt érdekek érvényesítésére ez esetben a bizonyítékok szabad méltánylása elvének elfogadása semmi hátránnyal sem járhatna.

Felszokták hozni némelyek a vádrendszer szerinti eljárás ellen azt, hogy az által könnyen alkalom nyújtatik a bűnösnek a menekülésre, a mit azonban a közrend érdekében senki sem akarhat. Az meglehet, hogy a vádrendszer szerinti eljárás mellett is kikerülheti vagy egy bűnös különben

méltó büntetését, de az ellen a vegyes eljárási rendszer sem képes kellő biztosítékot nyújtani; s megfordítva: a vádrendszer szerint kevésbbé lehet kitéve valaki azon veszedelemnek, hogy ártatlanul elítéltessek, mint a nálunk jelenleg érvényben levő vegyes eljárási rendszerrel, melyben az eljárás sulya legnagyobb fokban a bíróra nehezedik, ki, daczára annak, hogy a közvádlót is meghallgatni tartozik, a közvádlói indítványt nem veheti mindig eljárása irányául és alapjául, mert a törvényben megszabott formaságok szigoru követése iránti kötelességből kifolyólag akárhány esetben ugy a birói, mint a közvádló, sőt a védő is meggyőződésellenes tevékenységre vannak utalva. A vádeljárásban pedig mindazok mentesítve vannak ezen anomal helyzetétől. A vádeljárásban ugyanis alkalom van nyújtva a vádlónak és védőnek egyaránt a teendőik iránti biztos tájékozásra, de az által egyszersmint ösztönözve vannak a lehető legnagyobb fokú figyelemre és erélyre a veszélyeztetett érdekek lehető megvédése, valamint az azokért szükségeltető törvényes elégtétel megszerzése tekintetében, s csak is ez által kerülhető ki az ezen rendszer szerinti eljárásban a meggyőződésellenes vádlás és védelem, mely egyszersmind a birói működésnek is megadja azon elhivatásszerű függetlenséget, mely nélkül folytonos ingadozásnak, habozásnak, s akárhány esetben ok nélküli, s eredményre nem vezető tapogatódzásnak van kitéve.

Ugylátszik, hogy a nyugat-európai államok nagyobb része már átértette, s mondhatni átértette ezen rendszernek a vegyes eljárási rendszer feletti kiváló előnyeit. Mely tekintetben, a felfogást illetőleg, ha azon államokat rationabiliter, s viszonyaink és körülményeink alapos tekintetbevételével utánozzuk, képesek leszünk azon biztos révpartra terelni

bűnügyi igazságszolgáltatásunkat, melyen célja és érdekeinek megfelelőleg, mint egyik legnevezetesebb állami és jogi intézményünk, nem csak bizodalmat gerjesztő megerősödésnek, hanem egyszersmind korszerű, biztos és fokozatos fejlődésnek nézhet elébe.

Végül meg kell még jegyezni, hogy a tudományos elméletben, valamint gyakorlatban a vádeljárásnak két neme van megkülönböztetve, a szerint t. i. a mint vádlói teendők köz- és magánvádló közreműködésével, vagy csak is magánvádlói működéssel eszközöltetnek. En részemről a már elmondottakkal, kapcsolatban hazai körülményeinkhez képest, a vádeljárás azon nemét tartom czélszerűnek, melyben a vádlói teendők elvégzésére első sorban a közvádló van kötelezve.

Mindezek után tekintettel azon körülményre, hogy eddigi codificationalis törekvéseinkben, s műveleteinkben úgy igazságügyi adminisztratiókat, mint szorosabb értelemben vett igazságszolgáltatásunkat a tudomány és gyakorlati élet követelményeinek megfelelőleg európai színvonalra igyekeztünk emelni, s erre nézve a már törvényhozó-testületünk tárgyalására váró büntető-törvényjavaslat törvényerőre leendő léptetésével nevezetes haladásnak nézhetünk elébe; az ezen javaslattal elvi összeköttetésben lenni kellett bűnvádi eljárás iránti fogalmainkkal, s műveleteinkkel sem maradhatunk hátra. Mely indokok alapján, s azon reményben, hogy büntető-törvényünk anyagi része az említett javaslat törvényerőre leendő emelése által rövid idő alatt közkézen fog forogni; azon meggyőződésben vagyok, hogy jogászegyletünk, mint illetékes szakférfiakból álló testület, csak előnyös szolgálatot tesz bűnügyi igazságszolgáltatásunk ügyének, ha határozatilag kifejezést ad azon elvi jelentőségű megállapodásának, miszerint: „Az alkotandó hazai bűn-

vádi eljárás alapjául nem a jelenleg alkalmazásban levő vegyes, hanem a jogtudó állandó birói és közvádlói kar működésének fenntartásával, s a védői működési kör lehető legszélesebb kiterjedésben leendő megállapításával kapcsolatos vádrendszer elfogadását tartja kívánatosnak és czélszerűnek."

DE BALLAGI GÉZA.

